

”Viikkokokous on se paikka, missä me hirveen paljon opitaan itsestämme ja toisistamme.”

Käytäntötutkimus lastensuojelun ammattilaisten kokemuksista koskien systeemisiä viikkokokouksia

Emmi Purhonen

Hanne Hänninen

Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta

Sosiaalityö ja sosiaalipedagogian maisteriohjelma, sosiaalityö

19.1.2022

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	1
2 Tutkimuksen toteutus	2
2.1 Tutkimus käytäntötutkimuksena.....	2
2.2 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	4
2.3 Aineiston hankinta ja analyysi.....	5
2.4 Tutkimuseettiset kysymykset	6
3 Tulokset.....	8
3.1 Viikkokokous toivon ja tunteiden nostattajana	9
3.2 Viikkokokous oman työn tukena.....	11
3.3 Viikkokokouksen rakenteet työn laadun takaajana	12
3.4 Viikkokokous perheiden voimaannuttamisen välineenä	14
3.5 Voimavarakeskeisyys työvälineenä ja voimaantuminen tuloksena.....	16
4 Johtopäätökset ja pohdinta	16
Lähteet	18
Liite 1 - Saatekirje	20
Liite 2 –haastattelurunko	21

1 Johdanto

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) on vuodesta 2016 alkaen tukenut toimintamallin käyttöönottoa osana lastensuojelun uudistamista. Suomessa käytetty malli systeemisestä lastensuojelutyöstä pohjautuu Lontoon Hackneyssa kehitettyyn Reclaiming Social Work -malliin (RSW-malli), jota myös Hackney-malliksi kutsutaan. Se kehitettiin ehkäisemään lastensuojelutyön byrokratisoitumista, niin sanottua tulipalojen sammutteluun perustuvaa toimintaa, sekä tehostamaan tehtyä työtä ja vähentämään työntekijöiden vaihtuvuutta. Mallissa keskeistä on ihmissuhde perustainen ja dialoginen työskentely. (Aaltio & Isokuorti, 2019.)

Systeemisessä lastensuojelussa lapsi ja perhe nähdään osana kokonaisuutta, jossa kaikki tavalla tai toisella lapsen tai perheen elämään linkittyneet asiat ja henkilöt ovat osa vuorovaikutteista systeemiä. Systeemisessä asiakastyössä korostetaan asiakassuhdetta ja siinä tapahtuvaa vuorovaikutusta, mutta myös ammattilaisten yhdessä toteuttamaa reflektiota. Systeemisessä työskentelyssä monen osapuolen antama panos auttaa kartoittamaan sitä, mitkä kaikki tekijät mahdollisesti vaikuttavat perheen tilanteen syntyyn ja ylläpitävät sitä. (Mt.; Petrelius & Uutela, 2020; Fagerström, 2016.) Suomalaisen lastensuojelun systeemisen toimintamallin kolme ydinelementtiä ovat systeeminen asiakastyö, systeeminen tiimi ja systeeminen viikkokokous (Aaltio & Isokuorti, 2019) – näistä viimeisimmän ollessa tämän tutkimuksen tarkastelun kohde.

Systeemisen tiimin kokoonpanoon kuuluu konsultoiva sosiaalityöntekijä, perheterapeutti, koordinaattori sekä 2–3 sosiaalityöntekijää. Siihen voi kuulua myös perhetyöntekijöitä tai sosiaaliohjaajia sekä tarvittaessa myös muita ammattilaisia. Tutkimuksen keskiössä oleva systeeminen viikkokokous on viikoittainen palaveri, jonne sosiaalityöntekijä tuo käsiteltäväksi sellaisen asiakastapauksen, johon hän kokee tarvitsevänsä yhteistä reflektointia sekä tiimin tukea. Myös lapsi ja muita perheenjäseniä voidaan kutsua mukaan kokouksiin pohtimaan omaa näkökulmaansa tilanteen syntyyn ja sen mahdollisiin ratkaisuehdotuksiin. (Aalto & Isokuorti, 2019.)

Tämä käytäntötutkimus keskittyy systeemisen tiimin viikkokokouksiin omana tapahtumakenttänään, tarkentuen työntekijöiden omiin kokemuksiin niistä. Viikkokokousten merkitys systeemisessä työskentelyssä on merkittävä, sillä niissä työntekijä saa uusia näkökulmia ja huomioita, mikä tukee tapauksen käsittelyä ja ratkaisumahdollisuuksien pohdintaa. Tämän voidaan katsoa tukevan myös osallisuuden toteutumista.

Kiilakosken, Gretchelin ja Nivalan (2011) mukaan osallisuus on yhteisön jäsenenä olemisen ja toimimisen lisäksi myös siitä syntyvää kokemusta yhteisöön kuulumisesta. Asiakastyössä osallisuuden toteutumista edellyttää se, että asiakkaalla on jonkinlainen vaikutus palveluprosessiin ja itseään koskeviin päätöksiin (Julkunen & Heikkilä, 2007). Osallisuuden merkitys systeemissä työskentelyssä - sekä tietysti kaikessa asiakastyössä - on merkittävä: lainsäädännöstä lähtien toimijoita edellytetään antamaan asiakkaalle mahdollisuus vaikuttaa itseään koskevien palveluiden suunnitteluun ja toteuttamiseen (mm. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, 812/2000). Lastensuojelulaissa käsitellään lapsen osallisuutta omana lukunaan ja lapsen kuulemista korostetaan useissa lain kohdissa (Lastensuojelulaki, LSL, 417/2007). Närhi, Kokkonen ja Matthies (2014) kuvailevat, että osallisuudesta on tullut yksi sosiaali- ja terveystyöpalveluiden tärkeimmistä tavoitteista.

Sosiaalihuollon asiakkaan osallisuuteen vaikuttaa lähtökohtaisesti jo se, että ammattilaisen tieto käsiteltävistä asioista on yleensä eritasoista kuin asiakkaan, mikä vääjäämättä luo vuorovaikutukseen tietyn lähtökohtaisen valta-asetelman (Vierula, 2017; Mönkkönen, 2018). Pelkästään se, että asiakas saapuu sosiaalityöntekijän toimistoon kuvastaa työntekijän asemaa valtaa omaavana henkilönä (mt.). Alan ammattilainen ja tämän tiedon kohteena oleva asiakas eivät välttämättä löydä yhteistä kieltä kovinkaan helposti. Lisäksi yksittäinen työntekijä voi jumiutua tulkitsemaan tilannetta jonkin tietyn näkökulman kautta. Muiden ammattilaisten tuomat erilaiset näkökulmat voivat tällöin auttavaa sosiaalityöntekijää havaitsemaan tulkinneensa tilannetta liian yksiselitteisesti tai että hän ei ole joko ymmärtänyt tai osannut ottaa huomioon asiakkaan näkökulmaa. Näin työntekijä voi tuoda asiakkaalleen tuoreita näkökulmia ja ratkaisuvaihtoehtoja, jolloin mahdollisesta vastakkainasettelusta voidaan siirtyä pohtimaan toisen työntekijän ehdotusta. Systeminen toimintamalli tukee tällöin siis sekä osallisuuden toteutumista että uteliaisuutta uusia ehdotuksia kohtaan.

2 Tutkimuksen toteutus

2.1 Tutkimus käytäntötutkimuksena

Tämän käytäntötutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa siitä, kuinka lastensuojelun systemisen toimintamallin käyttöönotto on Helsingin lastensuojelun avohuollossa tähän mennessä onnistunut. Käytäntötutkimuksena tutkimusintressi on syntynyt työyhteisön toiveesta saada tietoa ammattilaisten sekä asiakkaiden kokemuksista systeemiseen työskentelyyn liittyen.

Sosiaalityön käytäntötutkimuksen tyypillisiä lähtökohtia ovat asiantuntijoiden tai asiakkaiden toiminnasta nousevat tiedontarpeet tai huolenaiheet (Satka ym., 2016). Saman suuntaisesti myös tämän tutkimuksen osalta huomio kiinnittyy keskeisesti työntekijöiden kokemuksiin ja mahdollisiin huoliin.

Käytännössä tutkimuksen on tarkoitus ikään kuin kerätä työntekijöiden antamaa palautetta, jotta sitä voidaan käsitellä työyhteisössä. Lisäksi tutkimustuloksia voidaan käyttää täydentämään tietoa systeemisen toimintamallin tavoitteiden toteutumisesta ja mahdollisista työtä vaikeuttavista tekijöistä, mikä puolestaan voi edesauttaa lastensuojelun jatkuvaa kehittämistä.

Uusien menetelmien ja toimintamallien omaksumiseen kuuluu keskeisesti käyttäjäkunnan tietojen ja taitojen lisääntymisen lisäksi myös se, että heidän asenteensa ja ajatusmallinsa aihetta kohtaan muuttuvat (Sipilä ym., 2016). Se, mitä todellisuudessa tapahtuu tai mistä asiat johtuvat, ei kuitenkaan vähennä yksilöiden kokemusmaailman merkitystä ja vaikutusta lastensuojelutyöhön. Erityisesti lastensuojelun kaltaisessa suhdeperustaisessa ja paljon niin kutsuttua tunnettyötä sisältävässä työskentelyssä on tärkeää, että työntekijöiden kokemusmaailma otetaan huomioon. Tunnettyöhön olennaisesti kuuluva tunneilmaisun rajoittaminen voi altistaa stressille, masentuneisuudelle, työuupumukselle ja voi lopulta johtaa jopa pitkäaikaiseen työtyytymättömyyteen. (Kokkonen, 2010.)

Käytäntötutkimuksen tutkijoista molemmilla on kokemusta lastensuojelutyöstä sekä systeemisestä toimintamallista kandidaatintutkintoon kuuluvien harjoittelujen tai oman työkokemuksensa kautta. Kumpikaan tutkijoista ei ole kuitenkaan työskennellyt tutkimuksen kohteena olevassa lastensuojelun yksikössä. Työyhteisö on osallistunut tutkimussuunnitelman muotoiluun esittämällä ehdotuksia ja tarjoamalla tietoa heidän toiminnastaan. Yhteyshenkilön kanssa yhteydenpito on tapahtunut sähköpostitse sekä etätapaamisella yhdessä toisen läheisestä aiheesta tutkimustaan tekevän tutkijaparin kanssa. Aihetta tutkivien parien välinen yhteistyö mahdollistaa sen, että työyhteisö saa molemmista tutkimuksista suurimman mahdollisen hyödyn, eikä lopputuloksena ole kahta samaa tutkimusta.

Tutkimustuloksista hyötynee ymmärrettävästikin eniten tutkimuksen kohteena oleva työyhteisö, sillä tulokset antavat yhteisölle tärkeää palautetta siitä, kuinka viikkotiimissä käytetyt toimintatavat vaikuttavat systeemisen työskentelyn hyötyjen saavuttamiseen. Toisin sanoen: työyhteisön jäsenet saavat huomioita siitä, mitä toimintatapoja olisi syytä vaalia tai muuttaa, jotta systeemisen työskentelyn potentiaali tulisi kokonaisvaltaisemmin työyhteisön ja sen asiakkaiden käytettäväksi. Sekä haastattelutilanteen että tulosten kautta työntekijät voivat tehdä uusia havaintoja sekä omasta että muiden toiminnasta ja siihen vaikuttavista tiedoista ja tunteista (Tapola-Haapala, 2015). Tämä auttaa

kehittämään ammattilaisen metakognitiivista tietoisuutta, eli tietoisuutta omaa toimintaa säätelevien kognitiivisten prosessien luonteesta ja niiden vaikutuksesta lastensuojelutyöhön, mikä luonnollisestikin tukee työssä kehittymistä (Tiuraniemi, 2002). Työntekijöiden kehittyvä metakognitiivinen tietoisuus sekä ammattitaito systemisen työskentelyn osalta ovat luonnollisestikin myös asiakkaiden etua ja hyvinvointia tukevia asioita. Parhaassa tilanteessa tulosten hyöty saadaan tavallista nopeammin ulottumaan käytännön työhön ja asiakkaisiin, kun työntekijät voivat työyhteisönsä työskentelyä koskevan palautteen avulla tehdä konkreettisia muutoksia toiminnassaan (Satka, ym., 2016, s. 11).

Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää myös tutkimuksen kohteena olevan työyhteisön ulkopuolella. Jokainen yksittäinen tutkimus auttaa nostamaan erilaisia näkökulmia ja huomioita systemisen työskentelyn kriittiseen tarkasteluun. Tavoitteenamme on, että työyhteisöt, ammattilaiset ja tutkijat voivat hyödyntää tuloksia systemisten viikkotiimien kehittämiseen ja siten olla mukana rakentamassa valtakunnallisesti laadukasta ja yhtenäistä lastensuojelua. Käytäntötutkimuksen raportti tullaan julkaisemaan sähköisesti, minkä lisäksi tutkimustulokset tullaan käymään läpi erikseen työyhteisön kanssa heidän toivomallaan tavalla.

2.2 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimus rajautuu keskeisesti käsittelemään ammattilaisten kokemuksia systemisistä viikkokokouksista, vaikka systemisen toimintamallin periaatteet ja niiden vaikutus työntekijöiden muulloin tapahtuvaan työhön näkyy viikkokokousten vaikutuksia arvioivana tekijänä. Tämän rajatun tarkastelun kohteen mukaisesti tämän tutkimuksen tutkimuskysymys muotoutui seuraavanlaiseksi:

Millaisia kokemuksia lastensuojelun ammattilaisilla on systemisistä viikkokokouksista ja niissä toimimisesta?

Kysymys rajautuu automaattisesti tutkimuksen kohteena olevan työyhteisön tiimin tasolle. Kysymyksen muotoilua koskevien valintojen taustalla on myös tutkijoiden jakama kokemus siitä, että on tärkeää kerätä tietoa myös työntekijöiden henkilökohtaista kokemuksista ja ajatuksista, sillä niitä tarvitaan myös toimintamallin rajoitteiden ja ajattelutavan ylläpitämiseksi myös implementaation jälkeen (Sipilä, ym., 2016).

Lastensuojelun systemiselle toimintamallille on sekä asiakastyöhön että organisaatioon liittyviä tavoitteita. Asiakastyössä tavoitteena on sekä asiakassuhteen laadun että työntekijöiden hyvinvoinnin

paraneminen. Organisaation tasolla toimintamallin tavoitteena on puolestaan parantaa mm. työn resursoinnin ja työnjaon selkiyttäminen sekä viranomaisten välisen suhteen parantaminen lastensuojelun ja muiden toimijoiden välillä. (Aaltio & Isokuorti, 2019, s. 19–20.) Tutkittavien kertoessa vapaasti kokemuksistaan viikkokokouksiin liittyen, he samalla reflektoivat näiden tavoitteiden toteutumista.

2.3 Aineiston hankinta ja analyysi

Tämän käytännöntutkimuksen aineisto kerättiin avoimella teemahaastattelulla ja aineiston analyysimenetelmänä käytettiin narratiivien analyysiä. Teemahaastattelussa ei ole tarkkaan muotoiltuja kysymyksiä tai järjestystä, vaan teemahaastattelussa käytetään tarvittaessa ohjaavia kysymyksiä tai niin sanottuja aihepiirejä (Eskola, Lähti & Vastamäki, 2018). Ne liittyivät tässä tutkimuksessa systeemiseen viikkokokoukseen, sen koettiin hyötyihin, haasteisiin ja siinä heränneisiin tunteisiin. Tunnin mittaiseen Teams-ryhmähaastatteluun kutsuttiin yhden lastensuojelun systeemisen tiimin jäsenet, jotka ovat osallistuneet systeemiin viikkokokouksiin. Haastattelu nauhoitettiin erillisellä nauhurilla, jolloin videomateriaalia haastattelusta ei syntynyt. Haastattelun aikana esitimme neljä kysymystä, joihin saimme tutkimuksen kannalta hyödynnettävää materiaalia yhteensä yhdeksän sivua litteroitua tekstiä. Litteroitu aineisto tallennettiin Helsingin yliopiston pilvipalveluun niin, että vain tutkijoilla oli siihen pääsy.

Aineiston litteroinnissa otimme huomioon tutkimusongelmamme luonteen ja sitä myötä analyysiin vaadittavan aineiston tarkkuuden. Koska tarkoituksemme ei ollut analysoida haastateltavien ilmaisutapoja, päädyimme peruslitteroinnin tasoiseen tarkkuuteen. Puhe siis litteroitiin sanatarkasti puhekielen mukaisesti, mutta siitä karsittiin täytesanat (esim. niinku), tarpeettomat toistot, keskenjäävät tavut ja yksittäiset äännähdykset. Myös selvästi aiheeseen liittymätön puhe jätettiin harkitusti litteroimatta. Tällöin puheenvuorojen asiasisältö tulee aineistosta selkeämmin esiin, eikä analyysiä häiritse tutkimuksen kannalta toissijaiset ilmaisukeinot ja äännähdykset.

Kuvio 1: Litteroinnin tarkkuus

Äänite	mutta se on auttanut (.) <T <u>O</u> della paljon, että <u>ottaa</u> aikaa (1.0) ottaa aikaa ((äännähdyksiä)) että.. Mutta- mutta se tulos on-on mun mielestä ollu <tosu hyvä>
H4	mutta se on auttanut todella paljon, että ottaa aikaa.. Mutta se tulos on mun mielestä ollu tosi hyvä.

Litteroinnin jälkeen aineisto koodattiin ja teemoiteltiin. Koodaus tapahtui merkitsemällä ensiksi toistuvia sanoja eri väreillä, jonka jälkeen aineistosta etsittiin muita vastaavia sanoja tai kuvailuja.

Esimerkiksi asiakkaiden voimaantumisen puhuttaessa termien 'voimaantua' ja 'voimauttava' lisäksi samaan asiaan liittyväksi katsottiin myös tiettyyn kontekstiin liitetty kuvailu siitä, että jokin tapahtuma on asiakkaalle positiivisella tavalla merkittävä.

Koodauksen pohjalta toteutetun teemoittelun tarkoituksena oli paikantaa aineistosta tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet eli teemat (Juhila, 2022). Tässä tapauksessa se toimi aineiston jäsentämistapana ennen narratiiviseen analyysiin siirtymistä. Teemoittelu toteutettiin lukemalla koodattua aineistoa huolellisesti ja niputtaen yhteen samaan aihepiiriin liittyviä koodeja. Keskeisimmät teemat nostettiin aineistosta esiin tarkastelemalla sitä, mitkä aiheet esiintyvät haastatteluissa useimmin, tai mihin aiheisiin haastateltavat liittivät toistuvasti niiden merkitystä korostavia ilmaisuja, kuten 'todella tärkeää' tai 'merkittävä juttu'.

Teemoittelun avulla aineistosta nousi esiin neljä toistuvaa teemaa. Teemat näkyivät haastateltavien puheessa selkeimmillään toistuvina sanoina, kuten 'toivo', 'tuki', 'rakenne' ja 'voimauttaminen'. Osa puheenvuoroista liittyi useampaan kuin yhteen teemaan, jolloin puheenvuorosta selvitettiin niiden keskeisin sanoma, jota muiden teemojen aiheilla tuettiin. Osa puheenvuoroista sisälsi kuitenkin selkeästi useampaan teemaan liittyviä erillisiä toteamuksia. Tällaisten puheenvuorojen osat liitettiin soveltuvaan teemaan, jolloin osa lauseesta saattoi kuulua eri teemaan kuin muut.

Aineistoa analysoimme narratiiviseen tutkimukseen kuuluvan narratiivien analyysin mukaisesti. Narratiivien analyysi voidaan erottaa narratiivisesta analyysistä; edeltävän keskittyessä kertomusten yhteisten teemojen ja piirteiden tulkintaan, jälkimmäinen sen sijaan pyrkii tuottamaan uuden tarinan kertomusten pohjalta (Polkinghorne, 1995). Analyysimenetelmään kuuluu oleellisesti yksilöllisten kokemusten tarkastelu niin, että konkreettisten tapahtumien sijaan keskitytään tarkastelemaan niistä kumpuavia kokemuksia arvokkaina itsessään. Lisäksi analysoimme narratiiviselle tutkimukselle tyypillisiä asemia, joita kertoja saa ja antaa toisille, sekä ajallista ulottuvuutta.

2.4 Tutkimuseettiset kysymykset

Tutkimuksemme tietosuojan kriteerit noudattavat lainsäädännössä (Tietosuojalaki 5.12.2018/1050) määriteltyjä säädöksiä sekä EU:n yleistä tietosuojasetusta. Noudatamme myös Helsingin yliopiston laatimia periaatteita hyvästä tietosuojasta sekä tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjetta (TENK). Huomioimme tutkimuksessa erityisesti tietosuojalain 31§ ja 32§ määritelmät tietosuojasta. Tutkimuksemme pohjautuu asianmukaiseen tutkimussuunnitelmaan, tutkimukseen osallistuvien

henkilötiedot ovat salassa pidettäviä, henkilöt ovat anonymoja ja henkilötietoja ei ole tutkimuksesta ulkopuolisen mahdollista saada selville.

Tutkimuksen haastatteluaineistosta saatu informaatio tulee vain tämän tutkimuksen käyttöön. Tutkimuksen valmistuttua, aineisto hävitetään asianmukaisella tavalla (Tietosuojalaki, § 32). Kaikkia haastatteluun osallistuvia henkilöitä informoidaan haastattelun vapaaehtoisuudesta ja oikeudestaan keskeyttää haastattelu, milloin itse niin haluavat. He saavat lukea tutkimusmateriaalin, kun se on käsitelty ja liitetty lopulliseen tutkimukseemme. (Tietosuojalaki 31§ ja 32§). Huomioimme tutkimuksen mahdolliset riksitekijät ja suojatoimenpiteet, niin että yksityisyys on taattu (Helsingin yliopisto, 2021).

Tutkimuksen sijoituessa yhteen Helsingin lastensuojelun tiimiin, on mahdollista, että tutkittavat tietävät, ketkä ovat osallistuneet tutkimuksiin. Haastatteluissa toimimista voi jarruttaa haastateltavan huoli siitä, että muut työntekijät tunnistavat esimerkiksi heidän toimintaansa liittyvän kritiikin. Vierulan (2017) tuo esiin, että positiivisista aiheista keskusteleminen haastattelun aikana voi lievittää epämiellyttävää tilannetta. Haastattelu tarjoaa kuitenkin myös mahdollisuuden kertoa avoimesti omista kokemuksistaan ja saada siten äänensä turvallisella tavalla kuuluviin. Haastattelu voi myös herättää haastateltavan pohtimaan omaa kokemustaan uudella tavalla, jolloin tutkimus voidaan ajatella tiettyssä mielessä interventioksi, jolla on vaikutusta haastateltavan elämään tutkimuksen jälkeenkin (Kokko, 2011, s. 308). Haluamme varmistaa haastateltavien osallistumisestaan saavan hyödyn siten, että tarjoamme tarpeen mukaan haastateltaville myös tietoa heidän oikeuksistaan ja keinoista vaikuttaa kokemiinsa epäkohtiin.

Yhden tiimin haastattelemisen heikentää osaltaan myös otoksen kattavuutta, mutta se oli samalla aikataulullisesti työyhteisöä vähiten kuormittava tapa, sillä haastatteluajoja ei tarvinnut sopia erikseen jokaisen työntekijän kanssa. Haastateltujen työntekijöiden käytännönkokemus systemisestä toimintamallista ja viikkokokouksiin osallistumisesta vaihteli merkittävästi: osa työntekijöistä oli ollut mukana jo menetelmän pilotoinnista lähtien, kun taas osa työntekijöistä oli vasta hiljattain tullut osaksi tiimiä, eikä heillä ollut aiempaa kokemusta systemisestä työskentelystä.

Kun osallistujien kokemukset tiettyjä tilanteita tai aiheita koskien tulevat esiin, lukija voi pohtia sitä, synnyttääkö hänen oma toimintansa ympäristössään samankaltaisia kokemuksia. Vaikka varsinaista ongelmaa ei olisi, on sosiaalityön ammattilaisten tärkeää olla tietoisia niistä kokemuksista, joita

helposti huomaamatta jäävät asiat voivat tuottaa. Tämän voi katsoa tukevan systeemisen mallin kannalta keskeistä reflektiivisyyttä, kollektiivista oppimista ja monipuolista tiedonmuodostusta.

3 Tulokset

Haastateltujen työntekijöiden kertomissa kokemuksissa nousi toistuvasti neljään selkeään teemaan liittyviä asioita. Nämä teemat toistuivat joko niin, että haastateltava jatkoi kollegansa puheenvuorosta kertomalla omia vastaavia kokemuksiaan tai ajatuksiaan. Toisaalta teemat esiintyivät puheenvuoroissa myöhemminkin uudestaan, eivätkä ne aina olleet yksittäisenkään puheenvuoron ainoa sisältö. Alla oleva kuvio esittää aineistosta nousseet neljä eri teemaa, mutta myös niille kaikille yhteisen piirteen; voimavarakeskeisyyden.

Kuvio 2: Teemat ja niille yhteinen ulottuvuus

Kokemuksissa haastateltavat saattoivat kuvailla useita teemoja yhtä aikaa: haastateltavan puheenvuorossaan tuottamaan kertomukseen sisältyi välillä useampia eri teemoihin liittyviä huomioita. Voidaan siis ajatella, että kokemuksia kuvaavissa kertomuksissa tilanteet ovat moniulotteisia ja niitä voi tarkastella eri asioita painottaen. Samalla kun työssä koetut tilanteet ja niihin liittyvät kokemukset ovat moniulotteisia, myös teemat ilmenevät eri tavoin, yhdessä ja erikseen sekä toisiinsa vaikuttaen. Seuraavat neljä alalukua käsittelevät yksitellen kutakin aineistosta nousutta teemaa, niiden piirteitä, merkityksiä ja ilmenemistä. Viidennessä alaluvussa voimavarakeskeisyys

nostetaan esiin teemoissa monitasoisesti esiintyvänä ulottuvuutenaan ja sen vaikutus- ja syntytapoja käsitellään lyhyesti.

3.1 Viikkokokous toivon ja tunteiden nostattajana

Ensimmäinen neljästä teemasta on viikkokokouksen merkitys toivon ja positiivisten tunteiden nostattajana. Tähän teemaan liittyvissä kertomuksissa työntekijä on usein se, joka saa toivoa ja kokee erilaisia tunteita. Viikkokokouksen hyödyt kohdistuvat tämän teeman kohdalla ensin työntekijöihin itseensä, mikä ei ole yllättävää, sillä teemaan liittyvät kertomukset käsittelivät pääasiassa työntekijän työhön liittyviä tunteita ja ajatuksia. Useat haastateltavat toivat esiin, kuinka saman perheen kanssa työskentely voi ajan kuluessa alkaa tuntua toivottomalta. Ei välttämättä niinkään siksi, että perheen tilanne olisi niin vaikea, vaan pikemminkin turtumisen ja uusien ideoiden puutteen vuoksi.

H3 “Jos vaikka yksin siinä painanu pitkää ja kokeillu ties mitä jippoja, niin se voi myös näkyä siinä asiakastyössä isostikin sellanen oma turtuminen ja semmonen sokeutuminen. Ja ehkä joskus myös toivottomaksi tuleminen, niin silleen.”

Haastatellut työntekijät kokivat viikkokokousten tuovan toivoa. Tämän toivon koettiin syntyvän erityisesti seuraavilla kahdella tavalla: tiimin jäsenten tuomien uusien näkökulmien tai ehdotusten kautta, sekä perheen historian ja tilanteen uudelleenkirjoittamisen kautta. Uudet välineet muutoksen saavuttamiseksi sekä perheen tilanteen näkeminen voimavarakeskeisemmässä valossa auttavat työntekijää säilyttämään innokkaan suhtautumisen pitkäänkin jatkuneeseen asiakastapaukseen. Sosiaalityöntekijän tehtävä on luoda vaikeassa tilanteessa olevassa asiakkaassa toivoa muutoksesta, jotta muutosprosessi voidaan toteuttaa (Isokorpi, 2004.) Toivo koettiin erityisen tärkeäksi avohuollon lastensuojelun kontekstissa siksi, että asiakkuuksien ja niissä tapahtuvien muutosprosessien ollessa pitkäkestoisia, toiveikkuutta tukeva ja kannustava elementti auttaa työntekijää ylläpitämään samaa – joskus jopa loputtomalta tuntuvaa – muutosprosessia.

H1 “Mä mietin lastensuojelun avohuoltoa, et se (avohuollossa tapahtuva työskentely) on niinku tosi pitkä prosessi. – – mä olen kokenut, et mulla on toivoa ylläpitää tätä vähä enemmän. Sellanen positiivinen ote, et se muutos voi tulla, mutta se kaikki voi ottaa enemmän aikaa.”

Aineistossa toiveikkuus tai sen puute liittyy keskeisesti työntekijän tapaan nähdä ja tulkita asiakastapausta. Toivoton sosiaalityöntekijä tarkastelee perheen tarinaa niin kutsuttujen ”ongelmien kyllästämien” (problem-saturated) tarinoiden kautta. Tällaiset tarinat eivät anna mahdollisuutta huomata perheen mahdollisuuksia ja potentiaalia, jolloin muutos parempaan alkaa näyttää ajan kuluessa aina vain epätodennäköisemmältä. (Fagerström, 2016, s. 29–30.) Systeemisen toimintamallin mukanaan tuoman ja viikkokokousten aktiivisesti ylläpitämän uteliaan ja voimavarakeskeisen ajattelutavan avulla vaihtoehtoiset tarinat saavat tilaa nousta esiin ja voimistua.

Viikkokokouksissa työntekijät kokevat myös tulevansa arvostetuiksi muiden kokouksessa läsnäolevien toimijoiden silmissä. Tällaisten kokemusten merkitystä ei tule väheksyä, sillä lastensuojelutyö usein edellyttää yhteistyötä perheen verkoston kanssa. Epäselvyys yhteistyökumppanin työn sisällöstä vaikeuttaa sekä toiminnan suunnittelemista että perheen kokonaistilanteen ymmärtämistä. Se voi vaikuttaa myös osapuolten suhtautumiseen toisiinsa, mikä väijäämättä heijastuu myös yhteistyön ja sen sisältämän vuorovaikutuksen toimivuuteen. Viikkokokoukset tarjoavat lastensuojelua vähemmän tuntevillekin henkilöille ja yhteistyötahoille konkreettisemmän kuvan siitä, mitä kaikkea lastensuojelun työntekijät oikeastaan tekevät ja miten he sitä tekevät. Tässä mielessä systeemisen mallin tavoite viranomaisten välisen suhteen parantamisessa (Aaltio & Isokuorti, 2019) näyttää toteutuvan ainakin tämän tiimin työntekijöiden kokemuksissa.

H7 “Heidän palautekin oli se, et heille tuli paljon laajempi ymmärrys kaikesta ja vähän enemmän respektii lastensuojeluu kohtaan. Et se palauttava oli et *’hei, et joo, ei teillä ole helppo juttu tehdä nopeasti päätöksiä, et te pohditte ja yritätte eri tasoilla.. eri näköala pitää ottaa huomioon’*. – – että se auttaa tosi paljo siihe et kaikki ymmärrämme, että se ei ole helppo juttu.”

Viikkokokouksiin osallistumisen koetaan vaikuttavan myös asiakkaiden mielikuvaan lastensuojelusta. Haastateltujen työntekijöiden kertomuksissa sosiaalityöntekijän on helpompi vaikuttaa helposti lähestyttävältä ja inhimilliseltä hahmolta asiakkaan silmissä. Suhtautuminen lastensuojeluun yleisestikin voi muuttua asiakkaan nähdessä usean työntekijän käsittelevän tilannetta byrokraattisen työskentelyn sijaan ideoiden ja pohtien.

- H5 “Kun istutaan niissä keisseissä joissa tota asiakas on läsnä, ni lastensuojelu saa jotenki kasvoja ja jotenki inhimillistyy.. Sosiaalityöntekijälle tulee kasvoja ja ääniä jotenki ihan eri tavalla välitty se kuva sosiaalityöntekijöistä ihmisinä.”

3.2 Viikkokokous oman työn tukena

Toinen aineistosta esiin noussut teema käsittää viikkokokoukset työtä tukevana asiana. Haastateltavien kertomuksissa viikkokokous on aika ja paikka pysähtyä oman asiakastapauksen ääreen. Kokouksessa voi syventyä tapauksiin eri tavoin kuin normaalissa työskentelyssä. Tämä mahdollistaa huolellisen työskentelyn ja muiden ammattilaisten tuen saamisen.

- H3 “Kyl mä aattelen, et noi viikkokokoukset on semmonen työtä tukeva juttu. Etenki semmone aika ja paikka, ja tila pysähtyy vaikka jonkun tietyn asiakastapauksen äärelle ja yhdessä sitte reflektoida ja pohtia ja pyöritellä niit erilaisii näkökulmii.”

Vaikka kokouksessa ei sillä kertaa käsiteltäisi omaa asiakastapausta, viikkokokous antaa mahdollisuuden keskittyä refleктоimaan ja mahdollisesti oppimaan uutta, ilman muiden tehtävien aiheuttamaa painetta. Sosiaalityön ammattilaisen tiedon yhtenä tärkeänä muotona pidetään reflektion, tekemisen ja havainnoinnin kautta syntyvää kokemustietoa (Karttunen & Hietämäki, 2014). Viikkokokouksissa tällaisen tiedon kertyminen mahdollistuu ja sen refleктоimista ja arvioimista tuetaan rakenteellisin keinoin, jolloin työntekijä joutuu pohtimaan, miten hyödyntää havaitsemaansa ja oppimaansa.

- H6 “Kyl mulla melkein lähtökohtasesti joka kerran jälkeen sellanen tunne, että vaikka se asia, mitä siel ois käsitelty, tai se keissi ois jonkun muun ja mulle vieras, ni kyllä siitä jää aina jotain käteen, minkä tavallaan sit vie sinne omaan asiakastyöhön.”

Lastensuojelutyön edistymiselle on välttämätöntä, että työntekijä on itse tietoinen siitä, mitä asiakkuudessa ja perheen muutosprosessissa juuri sillä hetkellä tapahtuu. Näin perhettä koskevia suunnitelmia voidaan tehdä suhteessa perheen sen hetkiseen tilanteeseen sopivaksi niin, että asiakkuus voi edetä ja päättyä järjestelmällisesti. Vaikka perheen muuttuneen tilanteen tuntemisen tärkeys on ilmiselvää, pitkissä asiakkuuksissa ja monimutkaisissa asiakastapauksissa muutosten huomaaminen voi olla työntekijälle vaikeaa. Muiden työntekijöiden pohtiessa asiakastapausta ja sen ajallista kehityskaarta, nämä muutokset voivat tulla näkyviin eri työntekijöiden erilaisten lähestymistapojen ja

huomioiden johdosta. Tämä on tärkeä työtä tukeva tekijä, sillä siinä missä sosiaalityöntekijät usein kuvailevat työtään raskaaksi, työssä jaksamista tukee kokemus siitä, että on saanut aikaan positiivista muutosta (Pösö & Forsman, 2013; Pooler ym., 2014).

H8 “Ja mä ajattelen että pysähtyminen myöski tuo sen, että se tuo oman työn näkyväksi, jos vaik on et aika paljonki tehää töitä yksinää ja kokeillaan erilaisia juttuja, ja tuntuu, et mikään ei toimi, ni ei välttämättä nääkkään sitä muutosta, mikä siin perhees on jo tapahtunu.”

Useissa puheenvuoroissa korostui juuri viikkokokouksista saatujen uusien näkökulmien, menetelmien ja toiveikkuuden merkitys työskentelyn etenemisen vauhdittajana. Erityisesti tilanteissa, joissa työntekijä kokee päätyneensä umpikujaan tai työskentely ei tunnu onnistuvan toivotulla tavalla, viikkokokous voi ikään kuin sysätä koko prosessin jälleen liikkeelle.

H4 “Et ku on joku keissi, et tulee fiilis että on ihan poikki... sen hetken (viikkokokouksen) jälkeen kaikki alkaa rullaamaan.”

Viikkokokouksien työtä tukeva elementti tiivistyy työntekijän saamalla ajalle ja tilalle pohtia tapaustaan, tiimiltä saatuun tukeen sekä pulmakohdista eteenpäin pääsemiseen. Tämä kertoo systeemisen mallin tavoitteiden toteutumiseen työntekijöiden työhyvinvoinnin paranemisen osalta.

3.3 Viikkokokouksen rakenteet työn laadun takaajana

Viikkokokouksien rakenne nousi esiin kaikissa sitä koskevissa puheenvuoroissa positiivisena asiana lastensuojelutyön kannalta. Tutuksi tulleen selkeän rakenteen mukaan etenevä kokous luo työskentelyyn jämäkkyyttä ja ohjaa yhteistä pohdintaa. Rakenne ja systeemisen tiimin eri jäsenille annetut roolit varmistavat myös osallistujien tasavertaisuutta sekä osallisuuden ja vastuunjaon toteutumista. Haastateltavat tuovat esiin myös systeemisyyteen liittyvän tavan puhua asiakkaista. Systeemisen koetaan tuoneen mukanaan työntekijöille yhteisen kielen, joka myös ohjaa asiakkaisiin ja asiakastapauksiin kohdennettua reflektiota.

H5 “Systeeminen on toki tuonu sen, et me ollaan kouluttauduttu ja opiskeltu tätä tietynlaista tapaa puhua asiakkuuksista. Tietynlaista tapaa lähestyä niitä. Opeteltu sellasta yhteistä kieltä ja näis kokouksissa on sit tietynlainen sapluuna, millä mennää.”

Työskentelyä ohjaava rakenne ja puhetapa koetaan asiakasi, joka on erikseen opeteltu hallitsemaan. Näin olleen työskentely ei ole vain ohjeiden mukaan tekemistä, vaan menetelmien ja lähestymistapojen hallitsemista eli työntekijän taitoa toteuttaa työtään tietyllä tavalla. Oppiminen on kuitenkin vaatinut aikansa ja haastateltavat kuvailivat suhtautuneensa hieman epäilevästi uuteen toiminta- ja ajatusmalliin ja siihen kuuluviin rakenteellisiin tekijöihin sen pilotoinnin aikana. Samat rakenteet, jotka pilotoinnin alussa totuttelua ja harjoittelua, ovat muuttuneet keskeiseksi työtä ohjaavaksi ja helpottavaksi asiaksi työntekijöiden opittua siihen vaadittavia tietoja ja taitoja.

H6 “Oon ollu täs siit pilotoinnin alkumetreiltä saakka, ni kyllähän se silloin alus oli tosi semmost hakemista. Et mitä siin niinku rakenteellisesti tapahtuu siin viikkokokoukses. Ja oikeestaan aika pitkään harjoteiteltiin sitä, et *‘hei nyt refleктоiva tiimi refleктоi ja muut kuuntelee’*. Siihen meni aikansa, mut nyt tavallaan joku jo tietää, et missä järjestyksessä edetään.”

Viikkokokouksia verrattiin myös aikaisempiin kokemuksiin hieman vastaavanlaisesta työskentelystä. Osa haastateltavista toi esiin aikaisemmissa työtehtävissään käytetyistä case-kokouksista, jotka viikottaisuudestaan huolimatta eivät sisältäneet samanlaista selkeää rakennetta kuin systeemiset viikkokokoukset. Kahta eri kokoustyyppiä verratessa haastateltavat kokevat, ettei case-kokouksissa onnistuttu hyödyntämään osallistujia ja heidän näkökulmiaan, vaan työskentely painottui enemmän asiakastapauksen kuvailuun. Myös terapeutin läsnäolo koettiin yhdeksi tekijäksi, joka systeemisissä viikkokokouksissa koetaan case-kokous tyyppisiä versioita paremmaksi.

H1 “Meil oli näit case-kokouksii ennen, mut siin ei ollu semmost rakennetta ja se meni ehkä enemmän siihen, et työntekijä vaan kertoi ja kerto siitä... et sitä ei sillee käsitelty ja saatu eri näkökulmia. Mut nyt siin on tullu rakenteen kautta ja terapeutin kautta syvällisempää sisältöä.”

Viikkokokouksen rakenteen merkittäväksi hyödyksi koettiin myös jäsenten selkeästi määritellyt tehtävät. Perheterapeutin mukanaan tuoma terapeutin osaaminen ohjaa työntekijöiden pohdintaa ja mahdollistaa normaaliin työntekoon verrattuna uudenlaisia oivalluksia. Aineistossa perheterapeutin rooliin liitettiin paljon positiivisia merkityksiä, vaikka terapeutin kuvailtiin lähinnä ylläpitävän ja ohjaavan työntekijöiden pohdintaa. Perheterapeutin läsnäolo koettiin erittäin tärkeäksi tai jopa välttämättömäksi osaksi viikkokokousten toimintaa ja systeemisen työskentelyn koettua laatua.

- H1 “Se tukee sitä työskentelyä että meillä on perheterapeutti siellä ja joka ylläpitää sitä systeemistä ajattelutapaa ja puhetta. Voisin veikata, että ilman sitä olisi aika tosi haastavaa.”
- H4 “Sit ku (perheterapeutti) on läsnä, se laatu on ihan toisen näkönen ja todella paljon oivalluksia tulee. Se on mulle todella huippu juttu.”

Konsultoivan sosiaalityöntekijän varmistessa rakenteen ja tasapuolisen osallistumisen säilymisen läpi kokouksen, refleктоivat työntekijät voivat keskittyä täysin reflektointiin. Myös koordinaattorin merkitys näyttäytyy haastateltaville tietyiltä osin samoin kuin konsultoivan sosiaalityöntekijän kohdalla. Kuten puheenvuorojen tasapuolisuuden ja aiheen systemaattisen etenemisen tarkkaileminen, myös kokousten sisällön ja niissä tehdyn suunnitelman kirjaaminen on aikaa ja keskittymistä vievä, mutta samalla välttämätön tehtävä. Kun vastuu kirjaamisesta on annettu koordinaattorille, työntekijöiden ei tarvitse keskeyttää reflektiotaan kirjoittaakseen muistiinpanoja itse, tai vaihtoehtoisesti yrittää muistella kokouksen sisältöä jälkeen päin. Toisaalta koordinaattorin toteuttaman kirjauksen mainittiin tuovan jälleen uuden tavan sanoittaa reflektiossa esiin tuotuja asioita ja suunnitelmia.

- H3 “Et sit siin tulee myöski tavallaa se koordinaattorin tietynlainen erilainen ääni ja näkökulma, kun hän yrittää siitä, mitä muut puhuu, tehä sen suunnitelman ja johtopäätökset. Et sithän jos sitä ei ois, ni sit et anyway pitäs olla joku kirjuri/sihteeri järjestelijä, mikä tahansa ja sit se ois taas pois siitä jostain muusta, et sillee niinku et (koordinaattorin) roolikin on toki merkittävä.”

3.4 Viikkokokous perheiden voimaannuttamisen välineenä

Ihminen on kokonaisuus ja ihmisen voimaannuttamisella pyritään vahvistamaan ihmistä niin että hän saavuttaa tasapainon elämänsä eri osa-alueille, joita ovat mm. sosiaalinen-, psyykinen-, taloudellinen-, sivistyksellinen- ja kulttuurinen pääoma. Voimaantumisessa on tärkeää, että ihminen kokee olonsa hyväksi ja tunnistaa mahdolliset haasteet elämässään, mutta osaa löytää itsestään ne voimavarat ja keinot, miten toimia kohdatessaan haasteita elämässä. (Räsänen, 2014.)

Asiakasosallisuus toteutuu haastateltujen kokemusten mukaan viikkokokouksissa paremmin kuin muun tyyppisissä case-kokouksissa. Kokoukseen osallistumisen koetaan myös olevan asiakkaan

osallisuuden kokemuksen kannalta merkittävä ja useissa puheenvuoroissa jopa käännteentekevä hetki sosiaalihuollon asiakkuuden aikana.

- H5 “Plus mä ajattelen, et asiakasosallisuus on niist ajoist lisääntyny. Kyllä niissä casekokouksissa ei ollu meillä asiakkaita läsnä.”
- H7 “Mun mielestä tuo systeeminen viikkokokous on yks sellane paikka osottaa sitä myös, et kyllä meitä oikeesti kiinnostaa mitä sulla on sanottavaa... – – se voi olla ensimmäinen sellanen kohtaamisen kokemus sosiaalipalveluissa, missä oikeesti ihmiset istuu sen asian äärellä ja se aika on asiakkaan aikaa.”

Haastateltavienkin mainitsema sukupuiden tekeminen perheiden kanssa on yksi systeemisen toimintamallin keskeisistä menetelmistä. Sukupuuta voidaan käyttää sekä voimavarojen etsimiseen suvusta että ongelmallisten teemojen tarkasteluun, ja erityisesti ylisukupolvisiin ongelmiin ja niiden katkaisuun. (Fagerström, 2016.) Perheen eri jäsenten ominaisuuksia, näkökulmia ja konkreettisia tekoja tarkastelemalla perheelle tulee paremmin näkyväksi se, kuinka jäsenet itse tulkitsevat perheen tilannetta ja kuinka jäsenten arkinenkin toiminta vaikuttaa koko perhesysteemiin.

Perheelle ja sen jäsenille voi olla erittäin tärkeä kokemus huomata, että vaikea tilanne muodostuu monimutkaisesta ja usean eri tekijän alaisesta prosessista, jonka kaikkiin osiin yksittäinen perheenjäsen ei kykene vaikuttamaan. Näin perheen ongelmien syy ei näyttäydy esimerkiksi yhden jäsenen toiminnan tuloksena, vaan kyseinen toiminta nähdään vain yhtenä osana ja ilmentymänä perheen systeemissä tapahtuvia prosesseja. Systeemisessä ajattelussa ongelmallinen käyttäytyminen nähdään pikemminkin yksilön pyrkimyksenä ratkaista jotain ongelmaksi kokemaansa asiaa ja että työntekijät keskittyvät pohtimaan sitä, mitä yksilö pyrkii toiminnallaan ratkaisemaan (Civil, ym., 2019).

- H3 “Meil oli tota nuori ja sit oli hänen vanhempansa paikalla.. Kun se nuori sitten kuunteli meidän refleктоivaa tiimiä ja sano sitte: *’Noni! Kuuletteks te! Tää ei oo vaa mun syytä!’*”

Myös muut menetelmät, kuten narratiivisessa terapiassa käytetty perheiden tarinoiden uudelleenkirjoittaminen on myös hyödyllinen väline auttamaan perhettä sekä työntekijää näkemään perheen tilannetta eri tavoin, osana jatkuvaa kehityskulkua ja asiana, johon voi valinnoillaan vaikuttaa (White & Epston, 1990). Keskeistä tässäkin menetelmässä on siis uudenlaisen tulkinnan muodostaminen tutusta tilanteesta, jolloin siinä voidaan nähdä myös uudenlaisia voimavaroja ja mahdollisia muutospolkuja. Uuden tulkinnan muodostamisen kannalta on kuitenkin tärkeää, että se tapahtuu yhdessä asiakkaan kanssa.

3.5 Voimavarakeskeisyys työvälineenä ja voimaantuminen tuloksena

Jokaisen neljän teeman sisältä voitiin havaita myös voimavarojen merkitys teemojen positiivisten tekijöiden synnyssä tai niiden lopputuloksena. Toivo ja positiiviset tunteet tuovat työntekijälle voimavaroja jatkaa työtään luottavaisin mielin ja ne samaan aikaan syntyvät juuri voimavarakeskeisen reflektion kautta. Saadut voimavarat vaikuttavat suoraan myös työhyvinvointiin. Oman työn tuki vastaavasti tuottaa työntekijälle myös voimavaroja, mutta sen voidaan ajatella olevan toisaalta mahdollista juuri voimavarojen tunnistamisen kautta: kun tiimi voimavarakeskeisesti havaitsee tapahtunutta muutosta tai mahdollisia ratkaisukeinoja, työntekijä voi saada nämä tunnistetut voimavarat käyttöönsä. Viikkokokousten rakenne toimii voimavarana tarjoten työntekijöille selkeän suunnan työskentelylle.

Asiakkaiden kokemat voimaantumisen kokemukset ovat itsestään selvästi voimavaroihin liittyvä asia, mutta oleellista on huomata niiden syntymekanismi. Voimaantumisen kokemukset liitettiin keskeisesti osallisuuden toteutumiseen ja kuulluksi tulemisen kokemukseen. Näin viikkokokoukset tuovat myös asiakkaille uusia voimavaroja sekä osallisuuden kokemuksen että kokouksessa tehtyjen havaintojen ansiosta. Osallisuuden kokemus on yksi merkittävä tekijä, joka vaikuttaa palveluita ja sosiaalityöntekijään muodostettua suhdetta koskevaan tyytyväisyyteen, mikä puolestaan mahdollistaa työskentelyyn sitoutumisen (Glynn & Mayock, 2019).

4 Johtopäätökset ja pohdinta

Systemiset viikkopalaverit ovat työntekijöille mahdollisuus sellaiseen vuorovaikutukseen, jossa voidaan saavuttaa laajempaa ymmärrystä eri osapuolien välillä, etenkin heidän kesken, jotka ovat osallisia viikkopalaverissa. Ymmärrys on tärkeä edellytys monessa kohdassa asiakastyötä, se tukee dialogista työtettä ja helpottaa ratkaisukeskeisyyttä sekä auttaa tunnistamaan voimavaroja.

Ymmärrys myös helpottaa asiakastyön tekemistä ja vähentää työn kuormittavuutta (Mönkkönen, 2007).

Viikkopalaverit ovat auttaneet työntekijöitä pysähtymään perheen tilanteen taustalla olevien juurisyyden äärelle sekä tuoneet sitä kautta rauhaa työhön. Työhyvinvointia tukee se, että kokouksissa työntekijät voivat käsitellä asiakastapausta rauhallisesti tiimin tukemana, mikä vaikuttaa työhyvinvointiin ja tehdyn työn laatuun. Työssä jaksaminen ja työntekijän sitoutuminen vaikuttavat hyvän ja avoimen asiakassuhteen luomiseen, mikä puolestaan vaikuttaa myös asiakkaan halukkuuteen sitoutua työskentelyyn (Smith ym., 2013). Näin työhyvinvointi vaikuttaa asiakassuhteen laatuun, joka mahdollistaa hyvän ja motivoituneen yhteistyön asiakkaan ja työntekijän välillä.

Haastateltavat toivat myös esille kokevansa asiakasosallisuuden kasvaneen systeemisyyden myötä. Asiakkaan osallistuessa kokouksiin tai keskustellessaan kokouksessa reflektoiduista aiheista yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa mahdollistuu myös dialogin syntyminen. Dialogissa sosiaalityöntekijä ja asiakas rakentavat uudelleen käsitystään asiakkaan tilanteesta, hyödyntäen sekä työntekijän tieteellistä ja arkipäiväistä tietoa sekä asiakkaan omaa kokemustietoa (Sipilä, 2011). Tämä työntekijän ja asiakkaan yhteisen tiedonmuodostuksen tila, jota myös dialogisuudeksi kutsutaan, voidaan nähdä asiakas- ja asiantuntijakeskeisyyden välisenä kohtaamispisteinä (Mönkkönen, 2018).

Huomioimme myös aineistoa käsitellessämme ja tuloksia tarkastellessamme, että työntekijöiden kokemukset vaikuttivat saman suuntaisilta, kuin aikaisemmissa tutkimuksissa koskien työntekijöiden kokemuksia systeemisestä mallista. Tiedyt samat kokemukset nousevat esiin esimerkiksi asiakastapausten äärelle pysähtymisen myönteisestä merkityksestä asiakastyön laatuun sekä työntekijöiden mukavuuteen (Aaltio & Isokuorti, 2019).

Tutkimustulokset puhuvat sen puolesta, että systeeminen viikkopalaverit yhtenä osana systeemistä työtettä, on tuonut toivottua muutosta lastensuojelutyöhön. Tässä tutkimuksessa ei noussut esiin kriittisiä näkökulmia systeemiin viikkopalaverihin tai systeemiseen työotteeseen. Tuloksista on pääteltävissä se, että, kun sosiaalityöntekijä on sisäistänyt systeemisen työnotteen, niin systeemiset viikkopalaverit koetaan palkitsevina ja monesta näkökulmista hyödyllisenä lastensuojelutyölle. Tämän tutkimuksen tuloksista voidaan päätellä, että viikkokokoukset koetaan usein positiivisessa mielessä.

Lähteet

- Aaltio, E. & Isokuorti, N. (2019). *Systeemisen lastensuojelun toimintamallin ydinelementit: Kuvaus asiakastason ydinelementeistä, tavoitteista ja toimintamekanismeista* (Työpaperi 33/2019). Helsinki: THL.
- Civil, T., Abrahamsson, O., Mäki-Fossi, S. & Miettunen, N. (2019). *Systeeminen lastensuojelu monitoimijaisuuden ja osallisuuden varmistavana verkostotyönä* (Työpaperi 34/2019). Helsinki: THL.
- Eskola, J., Lätti, J. & Vastamäki, J. (2018). Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas. Teoksessa E. Aarnos & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (5. uudistettu painos, s. 27–51). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Fagerström, K. (2016). Ihmissuhteita rakentava ja ylläpitävä lastensuojelu: Hackneyn malli ja systeeminen käytäntö lastensuojelutyössä (Työpaperi 42/2016). Helsinki: THL.
- Freeman, J., Epston, D. & Lobovits, D. (1997). *Playful Approaches to Serious Problems: Narrative therapy with children and their families*. New York: Norton Press.
- Glynn, N. & Mayock, P. (2019). “I’ve changed so much within a year”: care leavers’ perspectives on the aftercare planning process. *Child Care in Practice*, 25(1), 79–98.
- Isokorpi, T. (2004). *Tunneoppia, parempaan vuorovaikutukseen*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Juhila, K. Teemoittelu. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/> [Viitattu 6.1.2022].
- Karttunen, T. & Hietamäki, J. (2014). Tiedon käytön kysymyksiä ja haasteita sosiaalityön asiakastyössä. Teoksessa R. Haverinen, M. Kuronen & T. Pösö (toim.), *Sosiaalihuollon tila ja tulevaisuus* (s. 320–336). Tampere: Vastapaino.
- Kokkonen, M. (2010). *Ihastuttavat, vihastuttavat tunteet*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Mönkkönen, K. (2018). *Vuorovaikutus asiakastyössä. Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla*. Helsinki: Gaudeamus.
- Närhi, K., Kokkonen, T. & Matthies, A.-L. (2014). Asiakkaiden osallisuus ja työntekijöiden harkintavalta palvelujärjestelmässä. *Sosiaalipolitiikan ja Sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti Janus* 22(3), 227–244.
- Petrelus, P. & Uutela, A. (2020). *Systeemisen lastensuojelun toimintamallin käyttöönotto ja juurruttaminen: Konsultoivien sosiaalityöntekijöiden kokemuksia*. (Työpaperi 24/2020). Helsinki: THL.

- Polkinghorne, D. E. (1995). Narrative configuration in qualitative analysis. Teoksessa J. A. Hatch & R. Wisniewski (toim.), *Life History and Narrative. Qualitative Studies Series 1* (s. 5–23). Lontoo & Washington: The Falmer Press.
- Pooler, D., Wolfer, T. & Freeman, M. (2014). Finding Joy in Social Work II: Intrapersonal Sources.. *Social Work, 59*(3), 213–221.
- Pösö, T. & Forsman, S. (2013). Messages to Social Work Education: What makes Social Workers Continue and Cope in Child Welfare? *Social Work Education, 32*(5), 650–661.
- Räsänen, J. (2014). *Voimaantuminen ja Elämänpolitiikka*. Printon, EU.
- Satka, M., Julkunen, I., Kääriäinen, A., Poikela, R., Yliruka, L. & Muurinen, H. (2016). Johdanto – Käytäntötutkimus tietona ja taitona. Teoksessa M. Satka, I. Julkunen, A. Kääriäinen, R. Poikela, L. Yliruka & H. Muurinen, (toim.), *Käytäntötutkimuksen taito* (s. 8–32). Helsinki: Heikki Waris -instituutti ja Mathilda Wrede –institutet.
- Sipilä, A. (2011). *Sosiaalityön asiantuntijuuden ulottuvuudet - tiedot, taidot ja etiikka työntekijöiden näkökulmasta kunnallisessa sosiaalityössä* (Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Social Sciences and Business Studies, No 28). Itä-Suomen yliopisto, yhteiskuntatieteiden laitos.
- Sipilä, R., Mäntyranta, T., Mäkelä, M., Komulainen, J. & Kaila, M. (2016). Implementointia suomeksi. *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim 132*(9), 850–857.
- Smith, M., Wilkinson, H. & Gallagher, M. (2013). It's what gets through people's radars isn't it: relationships in social work practice and knowledge exchange. *Contemporary Social Science, 8*(3), 292–306.
- Tapola-Haapala, M. (2015). Sosiaalityön käytäntötutkimuksen epistemologiset lähtökohdat – kriittinen luenta. *Janus Sosiaalipolitiikan Ja sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti, 23*(2), 151–174.
- Tiuraniemi, J. (2002). Reflektiivisyys asiantuntijan työssä. Teoksessa P. Niemi & E. Keskinen (toim.), *Taitavan toiminnan psykologia* (s. 165-195). Turku: Turun yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja.
- Vilka, H. (2021). *Tutki ja kehitä*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- White, M. & Epston, D. (1990). *Narrative Means to Therapeutic Ends*. New York: W.W. Norton.

Viitattu lainsäädäntö

Lastensuojelulaki (417/2007).

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000).

Liite 1 - Saatekirje

Hyvä Helsingin lastensuojelun avohuollon ammattilainen

Olemme kaksi Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden maisteriohjelman opiskelijaa. Suoritamme opintojaksoa käytäntötutkimus I & II, jonka suoritukseen kuuluu keskeisesti käytäntötutkimuksen toteuttaminen.

Käytäntötutkimuksemme tarkoituksena on kerätä tietoa ammattilaisten kokemuksista liittyen systeemisen lastensuojelun viikkokokouksiin. Tutkimuksemme on laadullinen ja sen aineisto kerätään ryhmähaastattelun avulla. Tutkimukseen voivat osallistua ne lastensuojelun sosiaalityöntekijät, sosiaaliohjaajat ja perhetyöntekijät, jotka ovat ainakin kerran osallistuneet nykyisessä työyhteisössään systeemiseen viikkokokoukseen. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja tutkimuksesta saa halutessaan jättäytyä pois. Haastattelut toteutetaan marraskuun aikana Teams'in avulla.

Haastattelut nauhoitetaan, ja nauhoite hävitetään litteroinnin jälkeen. Videokuvaa ei tallenneta missään vaiheessa. Osallistujien nimiä ei tallenneta missään muodossa, vaan haastateltavat yksilöidään numeroin, puheenvuorojen erottelua varten. Tutkimuksen päätyttyä myös litteroitu aineisto hävitetään tietosuojalain mukaisella tavalla.

Käytäntötutkimuksen yhteyshenkilönä toimii psykoterapeutti **Tuija Hätönen** ja ohjaajana THL:n kehittämispäällikkö **Laura Yliruka**.

Ystävällisin terveisin,

Emmi Purhonen
Helsingin yliopiston opiskelija
Sosiaalitieteiden maisteriohjelma, Sosiaalityö
emmi.purhonen@helsinki.fi

Hanne Hänninen
Helsingin yliopiston opiskelija
Sosiaalitieteiden maisteriohjelma, Sosiaalityö
hanne.hanninen@helsinki.fi

Liite 2 –haastattelurunko

Varsinaiset kysymykset:

1. Kuvaile, millaisia kokemuksia sinulla on systeemisessä viikkokokouksissa tapahtuvasta työskentelystä yhdessä muiden kanssa. Mitä tunteita ja ajatuksia se sinussa herättää?
2. Koetko, että systeemisten viikkokokoukset ovat syventäneet asiakastapausten reflektiota, verrattuna työskentelyyn ilman systeemistä työtettä?
3. Koetko, että viikkokokouksissa tuotettu tieto ja uudet näkökulmat siirtyvät myös käytännön asiakastyöhön? Tai koetteko paremmaksi sen, että asiakas on kokouksessa paikalla?
4. Onko viikkokokouksissa jotain sellaista, mitä pitäisi parantaa joko oman tiimin, työyhteisön tai koko toimintamallin tasolla?

Ohjailevat kysymykset:

- Tutkitaanko tiimin keskusteluissa useita mahdollisia näkökulmia ja mahdollisuuksia, mukaan lukien perheiden omat näkökulmat?
- Miten puheenvuoroja käytetään tiimin tapaamisissa? Miten ne jakautuvat osallistujien kesken?
- Missä määrin tiimissä keskustellaan lapsen tai muiden perheenjäsenten tarpeista, toiveista ja tunteista?
- Koetko viikkokokoukset hyödyllisiksi omassa työssäsi?
- Millainen on roolisi/toimijuutesi systeemisissä viikkokokouksissa?